

УКРАЇНА

(19) UA (11) 43995 (13) A

(51) B C30B11/02

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ
І НАУКИ УКРАЇНИДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІОПИС
ДО ДЕКЛАРАЦІЙНОГО ПАТЕНТУ
НА ВИНАХІДВИДАЄТЬСЯ ПІД
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ
ВЛАСНИКА
ПАТЕНТУ(54) СПОСІБ ОТРИМАННЯ ТВЕРДИХ РОЗЧИНІВ $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$

1

2

(21) 2001010016

(22) 03 01 2001

(24) 15 01 2002

(46) 15 01 2002, Бюл. № 1, 2002 р.

(72) Шперун Всеволод Михайлович, Фреїк Дмитро Михайлович, Запукляк Руслан Ігорович, Никируй Любомир Іванович, Іванишин Ірина Мирославівна
(73) ПРИКАРПАТСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. В. СТЕФАНИКА(57) 1 Спосіб отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$, який полягає в тому, що вихідні речовини, розташовують у кварцовій вакуумованій ампулі, поміщають у двозонну піч, температура першої зони якої є вищою від температури плавлення вихідних речовин, а температура другої зони єнижчою від температури плавлення вихідних речовин, ампулу з вихідними речовинами витримують у першій зоні до отримання розплаву і переміщують у другу зону до здійснення кристалізації, який відрізняється тим, що як вихідну речовину використовують твердий розчин GeTe-AgSbTe_2 2 Спосіб отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$ по п. 1, який відрізняється тим, що склад твердого розчину задається $(\text{GeTe})_{0.70}(\text{AgSbTe}_2)_{0.30}$ 3 Спосіб отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$ по п. 1, п. 2, який відрізняється тим, що отриманий твердий розчин відпалюють при 570 К протягом 2880 год

Винахід відноситься до технології напівпровідникових матеріалів і може бути застосований у приладобудуванні, термоелектриці, оптоелектроніці.

Халькогенідні напівпровідники групи $A^{IV}B^{VI}$ і тверді розчини на їх основі, що використовуються як термоелектричні матеріали, отримують у вигляді моно- чи полікристалів з розплаву або з газової фази (Анатичук Л.И. Термоэлементы и термоэлектрические устройства. Справочник — Киев: Наукова думка — 1979 — 768с.)

Однак, ці способи їх отримання складні, дорогі, не дозволяють плавно керувати електричними і термоелектричними параметрами, а головне досягати їх високих значень.

Найбільш близьким до запропонованого винаходу є спосіб отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$, який полягає у тому, що вихідні речовини, розташовують у кварцовій вакуумованій ампулі, поміщають у двозонну піч, температура першої зони якої є вищою від температури плавлення вихідних речовин, а температура другої зони є нижчою від температури плавлення вихідних речовин, ампулу з вихідними речовинами витримують у першій зоні до отримання розплаву, і переміщують у другу зону до здійснення кристалізації (Абрикосов М.Х., Шелимова Л.Е. Полупроводниковые материалы на основе соединений $A^{IV}B^{VI}$ — М: Наука — 1975)

В основу винаходу поставлене завдання створи-

ти спосіб отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$, в якому вибір складу вихідної речовини, а також додатковий гомонізуючий відпал дозволить отримати матеріал з високими термоелектричними параметрами.Поставлене завдання вирішується тим, що у способі отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$, який полягає в тому, що вихідні речовини, розташовують у кварцовій вакуумованій ампулі, поміщають у двозонну піч, температура першої зони якої є вищою від температури плавлення вихідних речовин, а температура другої зони є нижчою від температури плавлення вихідних речовин, ампулу з вихідними речовинами витримують у першій зоні до отримання розплаву, і переміщують у другу зону до здійснення кристалізації, після чого отриманий сплав відпалювали при 570К протягом 2880 год, згідно винаходу, як вихідну речовину використовують сплав GeTe-AgSbTe_2 Експериментально встановлено, що відпал при 570К протягом 2880год значно покращує термоелектричні властивості твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$ складу $x = 0,30$ Спосіб отримання твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$ здійснюють таким чином. Як вихідну речовину використовують сплав елементарних речовин телуру, сурми, германію, срібла. Вихідні речовини, розташовують у кварцовій вакуумованій

(13) A

(11) 43995

(19) UA

ампулі, поміщають у двозонну піч, температура першої зони якої є вищою від температури плавлення вихідних речовин, а температура другої зони є нижчою від температури плавлення вихідних речовин, ампулу з вихідними речовинами витримують у першій зоні до отримання розплаву, і переміщують у другу зону до здійснення кристалізації, після чого отриманий сплав відпалювали при 570К протягом 2880 год

Приклад конкретного виконання

Вихідні елементарні речовини телур марки В-4, сурми СУ-0000, германій з питомим опором 500мм, срібло з вмістом основного компонента

99,999%, взяті у відповідному співвідношенні розміщують у кварцовій вакуумованій ампулі (10^{-2} Па) і поміщають у двозонну піч, температура першої зони якої є вищою від температури плавлення вихідних речовин (1270К), а температура другої зони є нижчою від температури плавлення вихідних речовин, ампулу з вихідними речовинами витримують у першій зоні до отримання розплаву, і переміщують у другу зону до здійснення кристалізації. Після чого отриманий сплав відпалювали при 570К протягом 2880 год. Після відпалу зразки загартовували у крижаній воді. Основні їх параметри наведені в таблиці

Таблиця

Термоелектричні параметри твердих розчинів $(\text{GeTe})_{1-x}(\text{AgSbTe}_2)_x$ після відпалу при 570К протягом 2880 год

X, мол долі	α , мкВ/К	$\sigma \cdot 10^3$, См/см	$\alpha^2 \sigma \cdot 10^6$, Вт/(см К ²)
0,00	33	6,40	6,97
0,05	60	2,90	10,44
0,10	87	1,60	12,11
0,15	112	1,00	12,54
0,20	137	0,70	13,14
0,25	161	0,50	12,96
0,30	190	0,45	16,24

Як бачимо із таблиці термоелектричний твердий розчин на основі телуриду германію із вмістом легуючої домішки AgSbTe_2 $x = 0,30$ значно покращує

свої термоелектричні властивості. На його основі можуть створюватись різного роду термоелементи і термогенератори, що ефективно функціонують у широкій області температур